

**THE ARMED FORCES OF THE VISEGRAD GROUP'S STATES
IN THE SUBREGIONAL FORMATIONS FOR PEACE KEEPING
AND CRISIS OPERATIONS**

**SIŁY ZBROJNE PAŃSTW GRUPY WYSZEHRADZKIEJ W SUBREGIO-
NALNYCH FORMACJACH PRZEZNACZONYCH DO OPERACJI POKO-
JOWYCH
I KRYZYSOWYCH**

dr Czesław Marcinkowski

Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi
w Józefowie
marcinkowski.wot@wp.pl

ABSTRACT

The study contents a review of selected areas dedicated to the military cooperation between the states of the Visegrad Group. It reveals its evolution from the simple forms, e.g. joint inspections through the framework of the Treaty on the Conventional Forces in Europe, including participation in the missions of the international organisations like in the common Multinational Division Central-South (MND-CS), until forming the joint Battle Group for the European Union. Visegrad Group states through cooperation with the new European structures returned to the area and the European defense structures. In particular, the role of ties with NATO structures and defense policy of the European Union. An important element of the V4 countries cooperation was the signing of a memorandum on the establishment of joint military units. Creating a common battle group is in progress. Currently invited to Ukraine to work well. It is anticipated That Eventually this battle group created in 2016.

KEYWORDS: *NATO, military cooperation, Three-national Brigade of the Peace Keeping Forces, policy of defense, martial prowess.*

WPROWADZENIE

Jeszcze w latach 80. w środowiskach dysydenckich w Polsce, Czechosłowacji i na Węgrzech pojawiły się koncepcje nawiązujące do potrzeby koordynowania współpracy krajów Europy Środkowej. Po Jesieni Ludów państwa te znalazły się w politycznej pustce, którą chciały jakoś wypełnić. Prozachodni kierunek nowych elit przejmujących władzę doprowadził do zawierania szeregu umów politycznych o przyjaźni, współpracy i dobrym sąsiedztwie z państwami zachodnimi.

Pierwsze spotkanie konsultacyjne na najwyższym szczeblu z udziałem prezydentów, premierów i ministrów spraw zagranicznych Czechosłowacji, Polski i Węgier miało miejsce 9 kwietnia 1990 roku w Bratysławie. Nie przyniosło ono konkretnych rezultatów poza ogólnikowymi zapewnieniami o potrzebie koordynacji działań tych państw w zakresie polityki zagranicznej oraz ekonomicznej. Na tym etapie nie było jeszcze mowy o współpracy wojskowej. Przeciwno bardziej ścisłemu współdziałaniu występowały wówczas Węgry¹.

Prezydent USA George Bush podczas wizyty w Pradze w 1990 roku podkreślał, że żadne państwo środkowoeuropejskie nie może liczyć na szczególne względy w integracji ze strukturami Europy Zachodniej, a współpraca Polski, Czechosłowacji i Węgier będzie sprawdzianem ich dojrzałości politycznej i organizatorskiej.

Na drugim szczycie przywódców Czecho-Słowacji, Węgier i Polski zwołanym w Wyszehradzie w dniach 12-15 lutego 1991 roku zostało podpisane porozumienie o współpracy, a datę 15 lutego traktuje się jako dzień narodzin nowej organizacji bezpieczeństwa subregionalnego.

Niniejsze opracowanie jest pierwszą publikacją podejmującą próbę opisanie ewolucji współpracy wojskowej państw trójkąta Wyszehradzkiego (a później Grupy V4). Skupia się na praktycznych działaniach realizowanych przez wojska, lecz wynikających z pobudek politycznych po transformacji społeczno-politycznej przełomu lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku.

Treści zawarte w opracowaniu podejmują dość szerokie i zdawałoby się odległe problemy - od implementacji Traktatu CFE do formowania skrzy-

---

¹ W tym czasie Węgry wiązały promocję swoich interesów w Europie Zachodniej poprzez tzw. Grupę Adria, która później przekształciła się w Heksagonale, a następnie w Inicjatywę Środkowoeuropejską. Drugą ważną przyczyną był fakt, że Węgry stały w przededniu swoich pierwszych demokratycznych wyborów parlamentarnych. Ich reprezentanci mieli w związku z tym mało wiarygodny mandat do podejmowania decyzji politycznych.

dła lotnictwa transportu strategicznego. Jednak takie podejście do tematu wynika z faktu, że te wszystkie działania państw Grupy Wyszehradzkiej obejmują obszary operacji pokojowych i kryzysowych.

1. ISTOTA WSPÓŁPRACY WOJSKOWEJ PAŃSTW GRUPY WYSZEHRADZKIEJ

Grupa Wyszehradzka (V4) funkcjonuje, nie posiadając żadnych rozbudowanych struktur zarządzających czy administracyjnych. Jedyną jej instytucją formalną pozostaje **Sekretariat Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego**, którego siedziba mieści się w Bratysławie.

Tym niemniej przywódcy państw Trójkąta, a następnie Grupy Wyszehradzkiej (V4) potrafili stosunkowo szybko i sprawnie nawiązać współpracę polityczną, a poprzez zaangażowanie ministrów obrony - również w sferze wojskowej.

Potwierdzeniem, że współpraca w tym obszarze jest ciągła i dalej konsekwentnie się rozwija, może być na przykład spotkanie szefów Sztabów Generalnych państwa Grupy Wyszehradzkiej (V4), jakie miało miejsce w dniach 23-24 kwietnia 2009 roku w Sopocie. W spotkaniu uczestniczyli ze strony: czeskiej – gen. dyw. Josef Proks, węgierskiej – generał Laszlo Tömböl; słowackiej - generał Lubomir Bulik, a obowiązki gospodarza pełnił generał Franciszek Gągor. Zasadnicze problemy spotkania ogniskowały się m.in.:

- na sposobach radzenia sobie przez wojska z oszczędnościowymi metodami szkolenia w czasie kryzysu gospodarczego;
- na poszukiwaniu najbardziej efektywnych i skutecznych metod zarządzania siłami zbrojnymi;
- na omówieniu realizacji wniosków i ustaleń podjętych na spotkaniu w 2008 roku;
- na potwierdzeniu woli utworzenia Wyszehradzkiej Grupy Bojowej, która miałaby osiągnąć gotowość do działania w 2015 roku;
- na ocenie zawartości katalogu bazy szkoleniowej oraz poligonów, na których miałyby szkolić się pododdziały tworzonej grupy bojowej;
- na podjęciu pomysłu utworzenia na terytorium Węgier bazy dla wspólnej floty strategicznego transportu powietrznego.

Integracyjny charakter tego spotkania i całego, szerszego procesu integracji państw Grupy Wyszehradzkiej z sąsiadami z regionu Europy Środkowo-Wschodniej podkreśla fakt udziału w drugim dniu debaty de-

legacji z Ukrainy (szef Sztabu Generalnego generał S. Kuryczenko) oraz szefów sztabów Generalnych Litwy, Łotwy i Estonii².

2. IMPLEMENTACJA TRAKTATU CFE

Podpisany w 19 listopada 1990 roku w Paryżu Traktat o Redukcji Konwencjonalnych Sił Zbrojnych w Europie³ (CFE Treaty - *Conventional Force in Europe*) na Nadzwyczajnym Spotkaniu KBWE (obecnie OBWE) wszedł w życie 17 lipca 1992 r. Jest międzynarodowym porozumieniem dotyczącym (w trakcie podpisywania) 16 państw Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz 14 państw byłego Układu Warszawskiego i powstałych w wyniku rozpadu ZSRR.

Anachronizm wynegocjowanego traktatu był widoczny w szybko zmieniającej się sytuacji polityczno-społecznej w Europie na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. Po zjednoczeniu Niemiec państwa Europy Środkowej: Polska, Czecho-Słowacja oraz Węgry złożyły oświadczenie interpretacyjne, w którym stwierdzono, że termin „grupa państw” jest określeniem „*odnoszącym się wyłącznie do celów związanych z realizacją traktatu*”.

Państwa Trójkąta Wyszehradzkiego (Czechosłowacja, Polska i Węgry), a obecnie Grupy Wyszehradzkiej z mocy traktatu włączyły się w jego realizację⁴, nawiązując przy tym dość daleko idącą współpracę. Wspomniane już wyżej „oświadczenie interpretacyjne” stanowiło *de facto* pierwsze oficjalne, wspólne wystąpienie.

Drugim krokiem oraz ciekawą formą i jednocześnie próbą ujednoczenia stanowisk państw Trójkąta Wyszehradzkiego było spotkanie przedstawicieli Centrów Weryfikacji (*The Meeting of the Representatives of the Verification Centres*) zorganizowane w Warszawie w dniach 3-4 lutego 1993 roku⁵.

W kolejnych miesiącach i latach implementacji Traktatu CFE wypracowane zostały inne, praktyczne formy współpracy m.in.:

- niepisana umowa dżentelmeńska o wzajemnym nieinspekcjonowaniu swoich obiektów weryfikacji (niewysyłaniu zespołów inspekcyjnych);
- udziale inspektorów państw trójkąta we wspólnych przedsięwzię-

² M.K., A.I., 2009,

³ Kłudka, Marcinkowski, 1996, s. 86-91

⁴ Marcinkowski, 1996, s. 91-95

⁵ autor był jednym z pomysłodawców i współorganizatorem tego spotkania.

ciach (kursach, konferencjach) realizowanych na rzecz podniesienia wiedzy inspektorów;

- udziale inspektorów państw trójkąta w zespołach inspekcyjnych państw drugich, realizujących kontrolę w innych państwach.

W ramach kursów dla inspektorów traktatu CFE dużą popularnością i dobrym profesjonalnym poziomem cieszyły się kursy organizowane w m. Komorní Hradek (Czechy). Od 1994 roku kursy ukończyło 15 polskich inspektorów oraz 18 węgierskich i 22 słowackich (z innych państw, również NATO i Ukrainy, nie podaję danych, gdyż nie dotyczą tematu). Ostatni kurs dla inspektorów Traktatu CFE został zorganizowany w dniach 18-24 czerwca 2006 roku i ze strony polskiej uczestniczył w nim jeden oficer.

Podobne kursy były w latach 2000-2004 organizowane przez Węgry i uczestniczyło w nich pięciu polskich oficerów. Polska tylko jeden raz zaprosiła inspektorów Traktatu CFE z państw wyszehradzkich na podobny kurs w 1997 r.

3. TRÓJNARODOWA BRYGADA SIŁ POKOJOWYCH

Ministrowie obrony Polski, Słowacji i Czech 30 maja 2001 roku podpisali w Bratysławie⁶ memorandum w sprawie utworzenia wspólnej formacji wojskowej. W dokumencie wyraża się wolę powołania wspólnej Brygady Zmechanizowanej (BZ), bazującej na elitarnych batalionach trzech państw:

- ze Słowacji - batalion zmechanizowany (bz) z Levočí;
- z Czech - dywizjon artylerii (da);
- z Polski - 6 batalion desantowo-szturmowy (bds) z Gliwic.

Ważną datą w historii tworzenia Wielonarodowej Brygady był 18 lipca 2001 roku. Na spotkaniu wiceministrów obrony ds. Polityki Obronnej Polski i Słowacji w Tatrzańskich Zrubach (Słowacja) zalecono przyspieszenie procesu tworzenia brygady m.in. poprzez utworzenie dowództwa i sztabu do końca maja 2002 roku – czyli przed planowanym na listopad 2002 roku „szczytem” NATO w Pradze. Na mocy tej decyzji już 28 sierpnia Trójstronna Grupa Koordynacyjna posiadała opracowany „Harmonogram Tworzenia Brygady”.

20 września 2001 roku w Oravskym Podzamku (Słowacja) ministrowie obrony Czech – Jaroslav Tvrdnik, Polski – Bronisław Komorowski i Słowacji – Josef Stank podpisali „**Umowę między Rządem**

---

⁶ Marcinkowski, 2010, s. 494

Rzeczpospolitej Polski, Rządem Republiki Czeskiej i Rządem Republiki Słowacji w sprawie utworzenia Brygady Międzynarodowej”. Na tej bazie rozpoczęto intensywne prace nad opracowaniem tekstu „Porozumienia Technicznego” i innych zasadniczych dokumentów koniecznych dla przyszłego dowództwa brygady. Podczas tego spotkania uzgodniono strukturę brygady, sprzęt i wyposażenie oraz ustalono skład podstawowego sztabu, do którego Czechy i Polska wydzieliły po 6 oficerów, a Słowacja 10 żołnierzy zawodowych.

Artykuł 5 „Umowy ...” określa możliwe warianty użycia Brygady, której zasadniczym celem powstania jest udział w operacjach pokojowych prowadzonych przez NATO lub Unię Europejską. Brygada może być użyta całością sił lub wybranymi elementami strukturalnymi. Ponadto ustalono, że jednostki narodowe wydzielane do składu Brygady kierowane będą w rejon operacji pokojowych na zasadzie dobrowolności⁷ i będą dostępne także dla celów narodowych. Kontyngenty narodowe wydzielane w skład Brygady będą wspierane podczas operacji pokojowej przez Narodowe Elementy Wsparcia (NSE – *Nationaal Support Element*), które nie będą w podporządkowaniu koordynacyjnym.

Na kolejnym spotkaniu Trójstronnej Grupy Koordynacyjnej w Nitrze (19-20 marca 2002 r.) opracowano budżet na 2002 i 2003 rok, wstępną wersję znaku brygady i harmonogram działania brygady na 2002 rok. Natomiast 21 marca w Topolčanach szefowie Sztabów Generalnych zainteresowanych trzech państw:

- ze strony czeskiej gen. armii Jiri Šedivý;
- ze strony polskiej gen. broni Czesław Piątas;
- ze strony słowackiej gen. por. Milan Cerovsky

podpisali „Porozumienie Techniczne”, które zawiera szczegółowe ustalenia dotyczące kompetencji dowódcy Brygady, personelu kwatery, obsady stanowisk i zasad ich rekrutacji, struktury organizacyjnej, wyposażenia, kwestii szkoleniowych, logistycznych i finansowych.

Tworząc strukturę kompatybilną do wymogów Sojuszu Północnoatlantyckiego (rysunek nr 3), Brygada miała uczestniczyć w operacjach pokojowych wspólnie z innymi jednostkami wojskowymi NATO i/lub Unii Europejskiej. Przewidywano, że gotowość bojową Brygada osiągnęłaby z początkiem 2005 roku. Tymczasem od 1 stycznia 2003 r.

---

⁷ - zapisy Art. 5 przypominają ustalenia dotyczące Brygady Wielonarodowej SHIRBRIG.

w Topolčanach (Słowacja) rozpoczął działalność międzynarodowy sztab jednostki⁸, który przygotowuje organizacyjnie i merytorycznie (m.in. poprzez serię ćwiczeń sztabowych i z wojskami) Brygadę do wypełniania zadań mandatowych w rejonach konfliktowych.

30 maja 2003 roku w Topolčanach, z udziałem ministrów obrony i szefów Sztabów Generalnych, odbyła się uroczysta inauguracja funkcjonowania dowództwa i sztabu Wielonarodowej Brygady Czesko-Polsko-Słowackiej. Oficjalne uroczystości odbyły się na rynku w Topolčanach, podczas której 9 oficerów, którzy wnieśli duży wkład pracy w powstanie Wielonarodowej Brygady, wyróżniono medalami narodowych resortów obrony.

Trójnarodowa brygada została rozwiązana na mocy deklaracji podpisanej 25 maja 2005 roku w Komornim Hradku przez ministrów obrony zainteresowanych państw, po uznaniu, że została spełniona misja polityczna.

4. MND CS – IRAK

Na szczególne, chociaż krótkie (z racji tematyki konferencji i niniejszego opracowania) zasygnalizowanie wymaga powstanie pod polskim dowództwem Wielonarodowej Dywizji (MND CS – *Multinational Division Centr-South*) do Sił Stabilizacyjnych w Iraku.

Z chwilą wyrażenia zgody na przyjęcie przez Polskę odpowiedzialności za strefę Centralno-Południową w Iraku szereg państw z Europy Środkowo-Wschodniej wyraziło zainteresowanie udziałem w tej międzynarodowej formacji. Konferencja generowania sił do dywizji rozpoczęła się 22 maja w Warszawie. W trakcie konferencji zaprezentowano formułę organizacyjną polskiej kontrybucji, a przedstawiciele państw „chętnych i gotowych” do udziału w polskiej dywizji informowali o swoich potencjalnych, narodowych możliwościach partycypacji w międzynarodowej strukturze. Państwa Grupy Wyszehradzkiej zadeklarowały do wspólnej dywizji pododdziały wojskowe w sile: Węgry – 300 żołnierzy, Słowacja -75 oraz do dowództwa dywizji Węgrzy – 10 oficerów⁹.

Czechy również uczestniczyły w siłach stabilizacyjnych w Iraku, lecz występowali w składzie jednej z amerykańskich dywizji.

W operacji „**Iraqi Freedom**” w Międzynarodowej Dywizji Południe-

---

8 - na pierwszego dowódcę wyznaczono płk. Mikulisa Regulisa (Słowacja), na zastępcę dowódcy płk. Wojciecha Klimasa (Polska), a na szefa sztabu ppłk. Antonína Vicha (Czechy).

9 Tyszkiewicz A., 2004 s. 7

Centrum od września 2003 roku uczestniczyło 26 państw, a w tym (co wymaga podkreślenia) w strukturach:

- 1 BCT (*Brigade Combat Team*) funkcjonowała polsko-litewsko-łotewska batalionowa grupa bojowa (Battle Group);
- 2 BCT była wystawiona samodzielnie przez Ukrainę.

W kolejnych latach skład i struktura MND CS ulegała zmianie wraz z ewolucją sytuacji polityczno-militarnej, ale to stanowi temat innego opracowania. Polska wycofała swoje wojska z Iraku w 2008, roku pozostawiając jedynie niewielki kontyngent realizujący zadania szkoleniowe w stosunku do armii irackiej.

5. GRUPA BOJOWA UE PAŃSTW GRUPY WYSZEHRADZKIEJ

Wraz z ewolucją i doskonaleniem zasad Wspólnej Polityki Obronnej i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej (CSDP – *Common Security and Defense Policy*) narodziła się idea powołania wspólnej Grupy Bojowej państw wyszehradzkich.

W 2007 roku ministrowie obrony państw Grupy Wyszehradzkiej zadeklarowali wolę utworzenia Wyszehradzkiej Grupy Bojowej, którą zaakceptowali Szefowie Sztabów. W zamyśle inicjatorów było zaproszenie do udziału w tej formacji Ukrainy.

Jednymi słabymi punktami tej idei był brak konkretnej daty gotowości Grupy Bojowej oraz brak decyzji, które państwo będzie wiodące (tzw. *lead nations*).

Prace nad formowaniem Grupy Bojowej nabrały przyspieszenia po 12 maja 2011 roku, kiedy to ministrowie obrony V4 uzgodnili ostatecznie, że Polska będzie przewodniczyć grupie bojowej, a Ukraina również będzie państwem uczestniczącym w strukturach bojowych grupy. Ważnym ustaleniem było określenie terminu funkcjonowania, czyli osiągnięcia gotowości operacyjnej Wyszehradzkiej Grupy Bojowej – w pierwszej połowie 2016 roku.

6. MIĘDZYNARODOWA JEDNOSTKA TRANSPORTU POWIETRZNEGO

Zapowiedzenie podczas spotkania w Sopocie utworzenia na terytorium Węgier bazy dla wspólnej floty strategicznego transportu powietrznego wkrótce stało się faktem¹⁰. Już 27 lipca 2009 roku w bazie

---

¹⁰ „Przegląd Wojsk Lotniczych” nr 9/2009.

węgierskich sił powietrznych w Papie przeprowadzono uroczystość inauguracji Międzynarodowej Jednostki Transportu Powietrznego (HAW – *Heavy Airlift Wing*) i przyjęcia pierwszego samolotu Boeing C-17 Globemaster III. W uroczystości uczestniczyli przedstawiciele władz Sojuszu Północnoatlantyckiego, a także dwunastu krajów członkowskich Inicjatywy Uzyskania Zdolności Strategicznego Transportu Powietrznego (*Strategi Airlift Capability* – SAC).

Program uzyskania Zdolności SAC to inicjatywa 10 państw NATO oraz dwóch Państw uczestniczących w programie „Partnerstwo dla Pokoju”. Cel zasadniczy to zwiększenie możliwości strategicznego transportu na potrzeby m.in. operacji pokojowych, stabilizacyjnych czy też humanitarnych.

Państwa grupy Wyszehradzkiej w pełni korzystają z nowej, wielonarodowej jednostki, w zasadzie przy transporcie wojsk i zaopatrzenia do Afganistanu.

PODSUMOWANIE - OCENA WSPÓŁPRACY

Przedstawione wyżej fakty, uwagi i opinie upoważniają do stwierdzenia, że państwa Grupy Wyszehradzkiej na przestrzeni dwudziestoletniej historii współpracy wojskowej:

- potwierdziły wolę rzeczywistego, a tym samym politycznego i militarnego udziału w strukturach UE I NATO;
- wykazały się określonymi zdolnościami organizowania wielonarodowych jednostek, zdolnych do współdziałania w strukturach paktu;
- Polska wykazała się otwartością na nowe wyzwania i uwarunkowania międzynarodowe misji/operacji pokojowych;
- wojska państw Grupy Wyszehradzkiej zdobyły nowe doświadczenia oraz rozpoczęły i kontynuują proces unowocześnienia;
- wykazały praktycznie wolę udziału w nowej, integrującej się Europie.

Na podkreślenie zasługuje fakt powszechnego uznania długoletniego zaangażowania Polski w misje/operacje pokojowe, co niejako automatycznie stwarza Polsce uprzywilejowane miejsce naturalnego przywódcy w sferze formowania różnorodnych koncepcji wojskowych.

Generalizując wnioski, uważam, że dwudziestoletnie funkcjonowanie V4 i zebrane doświadczenia, w tym ze sfery wojskowej, pozwala mieć nadzieję na dalszą współpracę subregionalną na rzecz nowej jakości bezpieczeństwa wewnętrznego państw Grupy Wyszehradzkiej.

REFERENCES

1. M.K., A.I., „Polska Zbrojna” nr 18-19(641) z 3 maja 2009, Integracja wyszehradzka.
2. Kłudka P., Marcinkowski C., „Wojsko i Wychowanie” 4/1996, Pierwsze ogólnoeuropejskie porozumienie rozbrojeniowe.
3. Marcinkowski C., „Wojsko i Wychowanie” 4/1996, Weryfikacja postanowień traktatu.
4. Marcinkowski C., red. H. Chałupczak, M. Pietraś, P. Tosiek, wyd. Officina Simonidis, Zamość 2010, Wielonarodowe jednostki wojskowe państw Europy Środkowo-Wschodniej do misji/operacji pokojowych jako element integracji (1995-2005) [w:] Europa Środkowo-Wschodnia w procesie transformacji i integracji. Wymiar polityczny,
5. Tyszkiewicz A., kier. red. „Przegląd Wojsk Lądowych” dodatek do nr 8, Warszawa 2004, Doświadczenia i wnioski z przygotowania i udziału pierwszej zmiany Dywizji Międzynarodowej w misji stabilizacyjnej w Iraku,
6. „Przegląd Wojsk Lotniczych” nr 9/2009, Inauguracja HAW.